

## Kā reaģēt uz nepamatotu prasību tiesā

*Anete Bože, SIA "ZAB Ellex Kļaviņš", zvērināta advokāta palīdzē*

Pat uzņēmumi, kas ievēro augstus pārvaldības standartus un rūpīgi dokumentē savas darbības attiecības, var saņemt prasību tiesā, kuru uzskata par nepamatotu. Šādās situācijās būtiski ir nevis emocionāli reaģēt uz prasītāja pretenzijām, bet gan izvērtēt situāciju un rīkoties savlaicīgi. Nepareiza vai novēlota rīcība var radīt būtiskas izmaksas un nevajadzīgus riskus pat tad, ja prasība pēc būtības nav pamatota.

### **Nepamatota prasība nenožīmē, ka tā pazudīs**

Nereti uzņēmumu vadītāji uzskata, ka acīmredzami nepamatota prasība nerada būtiskus riskus, jo tiesa galu galā prasību noraidīs. Tomēr šāda pieeja var izrādīties kļūdaina. Kā atzinis Senāts lēmumā lietā SKC-881/2025, prasības pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz prasības izskatīšanu tiesā neatkarīgi no tā, cik pamatota ir celtā prasība. Jautājums par prasības pamatotību tiek izvērtēts, tikai lietu izskatot pēc būtības. Tātad pati par sevi acīmredzama nepamatotība neatbrīvo atbildētāju no pienākuma aktīvi piedalīties procesā.

Turklāt prasības celšana pati par sevi var radīt negatīvas sekas. Prasītājs var lūgt tiesu piemērot prasības nodrošinājumu vai pagaidu aizsardzības līdzekli. Civilprocesa likuma (CPL) [138.pants](#) paredz vairākus šādus līdzekļus, tostarp atbildētājam piederošas kustamas mantas un naudas apķīlāšanu, aizlieguma atzīmes ierakstīšanu attiecīgā reģistrā, kā arī aizliegumu atbildētājam veikt noteiktas darbības vai pienākumu veikt noteiktas darbības noteiktā termiņā.

Jautājumu par prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzību pieļaujams izskatīt jebkurā procesa stadijā, kā arī pirms prasības celšanas tiesā. Turklāt saskaņā ar CPL [140.pantu](#) šādu pieteikumu tiesa vai tiesnesis parasti izlemj bez lietas dalībnieku iepriekšējas informēšanas ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc tā saņemšanas vai pēc lietas ierosināšanas. Tātad šāds lēmums var tikt pieņemts pēkšņi, vēl pirms atbildētājs paguvis izteikt savu viedokli.

Atsevišķos gadījumos tas var ietekmēt uzņēmuma ikdienas darbību vēl pirms strīda izskatīšanas pēc būtības. Tādēļ jebkura tiesā saņemta prasība ir uztverama nopietni neatkarīgi no tā, cik nepamatota tā sākotnēji šķiet.

### **Jāpārbauda termiņi**

Saņemot tiesas dokumentus, pirmais uzdevums ir noteikt visus piemērojamos procesuālos termiņus. Pēc lietas ierosināšanas prasības pieteikumu nekavējoties nosūta atbildētājam, nosakot termiņu rakstveida paskaidrojuma iesniegšanai – parasti 15–30 dienas no prasības pieteikuma nosūtīšanas dienas.

Praksē uzņēmums dažkārt koncentrējas uz prasības faktisko nepamatotību, bet nepievērš pietiekamu uzmanību procesuālajām prasībām. Tā var tikt nokavēti termiņi vai netiek iesniegti visi nepieciešamie paskaidrojumi un pierādījumi. Tam var būt nopietnas sekas – ja atbildētājs nav iesniedzis paskaidrojumu, nav ieradies uz sagatavošanas sēdi un nav paziņojis savas neierašanās iemeslu, tiesa var taisīt aizmugurisku spriedumu. Turklāt, ja lietas dalībnieks bez attaisnojoša iemesla tiesneša noteiktajā termiņā neiesniedz paskaidrojumu vai neatbild uz tiesneša pieprasījumu, tiesnesis var viņam piemērot naudas sodu līdz 150 eiro.

Uzņēmumam vēlams nekavējoties identificēt atbildīgo personu vai juridisko konsultantu, kas koordinēs turpmāko darbu ar lietu.

Lai arī pirmā reakcija bieži ir pārliecība, ka prasība ir pilnībā nepamatota, ir svarīgi situāciju izvērtēt objektīvi.

### **Jāatbild vismaz uz šādiem jautājumiem:**

kad iestājas prasījuma noilgums;

kādi fakti ir prasības pamatā;

kādus pierādījumus iesniedzis prasītājs;

vai uzņēmuma rīcībā ir dokumenti, kas atspēko prasītāja apgalvojumus;

vai starp pusēm iepriekš ir bijusi sarakste, kas var ietekmēt strīda iznākumu;

vai pastāv kādi uzņēmuma riski, kurus sākotnēji nav izdevies identificēt.

CPL noteic, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Tādēļ ar vienkāršu prasības noliegšanu nepietiek – uzņēmumam tiesā jāiesniedz konkrēti pierādījumi, kas atspēko prasītāja apgalvojumus vai pamato izvirzītos iebildumus. Paskaidrojumā atbildētājam arī jānorāda, vai viņš prasību atzīst pilnīgi vai daļēji, savi iebildumi un to pamatojums, kā arī pierādījumi, kas šos iebildumus apstiprina.

Būtiski ir izvērtēt ne tikai to, kādi pierādījumi ir uzņēmuma rīcībā, bet arī – vai ir nepieciešams iegūt papildu pierādījumus un kā pareizi nostiprināt pierādījumus. Piemēram, ja uzņēmumam juridisko palīdzību sniedz advokāts, tad advokāts var pats pieprasīt informāciju no valsts iestādēm un privātpersonām. Tāpat ir iespējams lūgt zvērinātu tiesu izpildītāju fiksēt kādu faktu, par ko zvērināts tiesu izpildītājs sagatavo aktu.

Nereti uzņēmumu vadītāji uzskata, ka acīmredzami nepamatota prasība nerada būtiskus riskus, jo tiesa galu galā prasību noraidīs.

Tāpat ir jāizvērtē, vai pareizākā aizsardzības stratēģija ir pretprasības celšana. Tā var tikt celta, ja starp sākotnējo prasību un pretprasību iespējams savstarpējs ieskaits, pretprasības apmierināšana pilnīgi vai daļēji izslēdz sākotnējās prasības apmierināšanu vai pretprasībai un sākotnējai prasībai ir savstarpējs sakars un to kopīga izskatīšana sekmēs lietas ātrāku un pareizāku iztiesāšanu.

### **Jāsaglabā pierādījumi**

Pēc prasības saņemšanas ieteicams nekavējoties apkopot un saglabāt visus ar strīdu saistītos dokumentus. Tie var ietvert līgumus un to pielikumus, e-pasta saraksti, sanāksmju protokolus, rēķinus un maksājumu dokumentus, pieņemšanas un nodošanas aktus, iekšējo komunikāciju un pat elektroniskos ierakstus un sistēmu datus.

Jo ilgāk tiek atlikta pierādījumu apkopošana, jo lielāks risks, ka daļa informācijas kļūs grūti pieejama vai tiks pazaudēta. Īpaša uzmanība jāpievērš elektroniskajiem datiem, kuru saglabāšanas termiņi uzņēmuma sistēmās var būt ierobežoti.

Ja pastāv risks, ka nepieciešamie pierādījumi vēlāk var kļūt nepieejami, likums pieļauj arī lūgt tiesai tos nodrošināt, tomēr tas jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi.

Saņemot prasību, uzņēmuma pārstāvji nereti vēlas nekavējoties sazināties ar prasītāju un pierādīt viņa kļūdainos pieņēmumus. Tomēr šāda rīcība ne vienmēr ir ieteicama. Vienlaikus noteiktās situācijās tieša un savlaicīga saziņa ar prasītāju var būt lietderīga, jo tā var palīdzēt noskaidrot pārpratumus, precizēt pušu pozīcijas vai pat veicināt strīda atrisināšanu bez tiesvedības turpināšanas.

Jāņem vērā, ka jebkurš paskaidrojums, e-pasts vai telefonsaruna vēlāk var kļūt par pierādījumu tiesā. Šo risku pastiprina arī likumā noteiktais patiesības paušanas pienākums, kas attiecas uz pusēm procesā. Tādēļ pirms papildu komunikācijas ar prasītāju būtu ieteicams izvērtēt tās saturu un mērķi.

Tas nenozīmē, ka izlīguma sarunas nav iespējamās. Tieši pretēji – daudzos gadījumos strīda atrisināšana ārpus tiesas, tostarp izmantojot mediāciju, ir ekonomiski izdevīgākais risinājums. Tiesa pati var piedāvāt pusēm mediāciju gan lietas sagatavošanas, gan iztiesāšanas stadijā. Tomēr sarunām jābūt pārdomātām un juridiski izvērtētām.

### **Prasības nodrošinājums un pagaidu aizsardzība**

Pat ja prasība šķiet acīmredzami nepamatota, īpaša uzmanība jāpievērš prasības nodrošinājuma un pagaidu aizsardzības līdzekļu jautājumiem, jo šie institūti darbojas neatkarīgi no prasības pamatotības vērtējuma pēc būtības.

Saskaņā ar CPL [140.panta](#) 1.daļu un [140.1panta](#) 1.daļu, izlemjot jautājumu par prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzību, tiesa vai tiesnesis ņem vērā prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm. Tas ir tikai sākotnējs, virspusējs izvērtējums, nevis prasības pamatotības pilna pārbaude.

Uzņēmumam ir jāievēro procesuālie termiņi, jāsagatavo argumentēts un pierādījumos balstīts paskaidrojums atbilstoši pierādīšanas pienākuma sadalījumam, savlaicīgi jāapkopo pierādījumi

Senāts ir skaidrojis, ka būtiska kaitējuma esība vai tā iestāšanās ticama iespējamība jāpamato un jāpierāda prasītājam ar saprātīgi iespējamiem pierādījumiem. Kā ir atzinis

Senāts [lēmumā lietā SKC-660/2024](#), kaitējumam ir jāsasniedz pietiekama nopietnības pakāpe, lai būtu nepieciešama tūlītēja tiesas rīcība pirms lietas galīgā noregulējuma.

Turklāt Senāts norādījis, ka apstākļi, kas norādīti pieteikumā par pagaidu aizsardzību, var nesakrist ar pašas prasības pamata apstākļiem, tāpēc atbildētājam jābūt gatavam apstrīdēt gan prasību, gan atsevišķi jebkuru nodrošinājuma vai pagaidu aizsardzības pieteikumu pēc būtības.

Ja tiesa jau ir piemērojusi prasības nodrošinājumu vai pagaidu aizsardzību vai tiek apsvērta tā piemērošana, uzņēmumam būtu nekavējoties jāizvērtē iespējas to apstrīdēt vai lūgt atcelt.

Senāts ir arī uzsvēris – “jo pamatotāki ir pagaidu aizsardzības piemērošanas kritēriji, kas raksturo prasības pamatotību, jo mazāka nozīme ir interešu samērīguma vērtējumam”. Proti, atbildētājam ir vērts jau šajā stadijā aktīvi argumentēt gan par kaitējuma neesību, gan par prasības tiesību trūkumu, gan par pušu interešu nesamērīgumu.

Turklāt saskaņā ar CPL atbildētājs ir tiesīgs prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies sakarā ar prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzības piemērošanu, ja tā ir atcelta vai ja pret viņu celtā prasība ir noraidīta, atstāta bez izskatīšanas vai tiesvedība izbeigta likumā noteiktajos gadījumos.

Prasības nodrošinājuma vai pagaidu aizsardzības sekas var būt daudz būtiskākas par pašu tiesvedību, jo tas var ietekmēt uzņēmuma finanšu plūsmu, attiecības ar bankām, investoriem un sadarbības partneriem.

Viens no biežākajiem uzņēmumu pieļautajiem trūkumiem ir juridiskās palīdzības meklēšana tikai tad, kad termiņi tuvojas beigām vai process jau ir sarežģījies.

Pieredzējis strīdu risināšanas speciālists var palīdzēt ne tikai identificēt nepieciešamos pierādījumus, iegūt tos un atbilstoši nostiprināt, bet arī sagatavot kvalitatīvus paskaidrojumus, kā arī identificēt procesuālas iespējas, kuras uzņēmums pats var nepamanīt. Tas var ietvert, piemēram, iespēju apstrīdēt prasības

nodrošinājumu, izvērtēt pierādīšanas pienākuma sadalījumu vai savlaicīgi reaģēt uz procesuālām neprecizitātēm prasības pieteikumā. Savlaicīga stratēģijas izstrāde bieži ļauj samazināt tiesvedības izmaksas un palielināt veiksmīga iznākuma iespējas.

Padoms uzņēmumiem

Nepamatotas prasības saņemšana tiesā pati par sevi nav iemesls panikai, taču tā prasa ātru un pārdomātu rīcību.

Kā norādījis Senāts, prasības tiesības esība un prasības pamatotība pēc būtības tiek nošķirtas – tiesa pieņem prasību izskatīšanai neatkarīgi no tās pirmšķietamās pamatotības, un jautājums par pamatotību tiek izlemts, tikai izskatot lietu pēc būtības. Tas nozīmē, ka uzņēmumam ir jāievēro procesuālie termiņi, jāsagatavo argumentēts un pierādījumos balstīts paskaidrojums atbilstoši pierādīšanas pienākuma sadalījumam, savlaicīgi jāapkopo pierādījumi, jāizvērtē prasības nodrošinājuma un pagaidu aizsardzības riski un jāizvairās no emocionālas komunikācijas ar prasītāju.

Pat ja prasība šķiet acīmredzami nepamatota, rezultātu tiesā noteiks nevis pārliecība par savu taisnību, bet gan spēja to pierādīt procesuālā kārtībā. Tādēļ savlaicīga un profesionāla pieeja ir labākais veids, kā aizsargāt uzņēmuma intereses un samazināt tiesvedības riskus